

KOMENTARI

TEMA BROJA

Dipl. prav. Jelena Krstić

Suspenzija učenika

U „Sl. glasniku RS“, br. 92/2023 objavljen je *Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (u daljem tekstu: *Izmene*) kojim se menjaju odredbe *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* („Sl. glasnik RS“, br. 88/2017, 27/2018-dr. zakoni, 10/2019, 6/2020 i 129/2021) (u daljem tekstu: ZOSOV). Izmene su objavljene 27.10.2023.god., a stupile su na snagu **4.11.2023. god.**

U časopisu „Prosveta u praksi“, br. 14. objavljen je u rubrici PRIKAZI, „*Pregled izmena Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*“, te pored svih ostalih prikazom obuhvata i čl. 14. Izmene.

Naime, članom 14. Izmene vrši se izmena celokupnog čl. 85. ZOSOV kojim se uređuje vaspitno-disciplinski postupak. Uvodi se obaveza škole da obavesti Ministarstvo prosvete o učinjenoj povredi zabrane iz čl. 110-112. ZOSOV. Uvode se kraći rokovi za pokretanje vaspitno-disciplinskog postupka u slučaju svih težih povreda obaveza učenika, sa izuzetkom za pojedine teže povrede obaveza (čl. 83. stav 8 tač 4) i 5) ZOSOV - u vezi upotrebe droga, psihoaktivnih supstanci, nikotinskih proizvoda, alkohola, oružja, pirotehničkog sredstva i dr.) gde je propisan još kraći rok za pokretanje.

Izbačena je odrednica o okončanju vaspitno - disciplinskog postupka nakon spro-

vođenja pojačanog vaspitnog rada.

Uvodi se društveno - korisni odnosno humanitarni rad u okviru pojačanog vaspitnog rada.

Uvodi se kraći rok za završetak vaspitno-disciplinskog postupka u slučaju težih povreda obaveza učenika iz čl. 83. stav 8 tač 4) i 5) i povreda zabrane i iznosi 20 dana.

U pogledu težih povreda obaveza učenika iz čl. 83. stav 8 tač 4) i 5) i povreda zabrane, učenik može biti udaljen iz škole najkraće 5 radnih dana a najduže do okončanja postupka. Tokom takvog udaljenja učenik je dužan da nabavlja materijal i prati nastavu radi obezbeđivanja kontinuiteta u obrazovanju.

Ispisivanje iz škole u toku vaspitno-disciplinskog postupka odlaže se do okončanja postupka.

Uvodi se obaveza navođenja vaspitnih i vaspitno-disciplinskih mera u ispisnicu i prevodnicu. Propisuje se i obaveza škole u koju takav učenik prelazi da prati njegovo ponašanje i sprovodi pojačan vaspitni rad.

Propisuje se i donošenje podzakonskog akta kojim će se bliže urediti pitanje društveno-korisnog odnosno humanitarnog rada.

Na ovom mestu bavićemo se **udaljenjem učenika iz neposrednog obrazovno-vaspitnog rada i ostalih oblika obrazovno-vaspitnog rada**, koje je u praksi već dobilo kolokvijalni naziv „suspenzija učenika“, te otud i naslov ovog teksta.

Relevantne odredbe

U čl. 85. stav 11-16 ZOSOV je propisano sledeće:

„U vaspitno disciplinskom postupku koji je pokrenut za težu povredu obaveze učenika iz člana 83. stav 8. tač. 4) i 5) ovog zakona i povredu zabrane, učenik može biti udaljen iz neposrednog obrazovno-vaspitnog rada koji obuhvata obaveznu nastavu i ostale oblike obrazovno-vaspitnog rada.

Učenik može biti udaljen iz neposrednog obrazovno-vaspitnog rada i ostalih oblika obrazovno-vaspitnog rada najkraće pet radnih dana, a najduže do okončanja vaspitno-disciplinskog postupka.

Direktor škole, nakon procene tima za zaštitu od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u skladu sa protokolom postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje i pravilnikom o društveno-korisnom, odnosno humanitarnom radu, donosi rešenje o udaljenju učenika iz stava 11. ovog člana.

Tokom udaljenja učenika iz stava 11. ovog člana učenik, roditelj, odnosno drugi zakonski zastupnik je dužan da se informiše o toku nastavnog procesa i da sadržaje programa nastave i učenja prati uz upotrebu nastavnog materijala koji je škola u

obavezi da dostavi učeniku radi obezbeđivanja kontinuiteta u obrazovanju.

Škola je dužna da o udaljenju učenika iz stava 11. ovog člana obavesti nadležni centar za socijalni rad radi zajedničkog delovanja u realizaciji pojačanog vaspitnog rada.

Pre donošenja rešenja o udaljenju moraju se utvrditi sve činjenice koje su od značaja za odlučivanje.“

Kada može doći do udaljenja odn. suspenzije učenika?

Do suspenzije učenika odn. udaljenja učenika iz neposrednog obrazovno-vaspitnog rada koji obuhvata obaveznu nastavu i ostale oblike obrazovno-vaspitnog rada **može doći samo u vaspitno disciplinskom postupku koji je pokrenut za težu povredu obaveze učenika iz člana 83. stav 8. tač. 4) i 5) ovog zakona i povredu zabrane.**

Dakle, neophodno je:

- da je vaspitno –disciplinski postupak pokrenut odn. da je direktor doneo *Zaključak o pokretanju vaspitno-disciplinskog postupka protiv učenika* čiji model možete preuzeti u pravnoj bazi „Propis Soft- Prosvetni Pravni Savetnik“.
- da je vaspitno disciplinski postupak pokrenut zbog teže povrede obaveze učenika iz člana 83. stav 8. tač. 4) i 5) ovog zakona ili povredu zabrane.

Neophodna je **kumulacija navedenih uslova za udaljenje. Da se definisana povreda desila i da je pokrenut postupak.**

Do suspenzije učenika može doći samo u vaspitno-disciplinskom postupku koji je pokrenut za težu povredu obaveze učenika iz člana 83. stav 8. tač. 4) i 5) ovog zakona i povredu zabrane

Teža obaveza iz čl. 83. stav 8 tač 4) i 5) odnosi se na:

- posedovanje, podstrekavanje, pomaganje, davanje drugom učeniku i upotreba psihoaktivnih supstanci, odnosno alkohola, droga i nikotinskih proizvoda;
- unošenje u školu ili drugu organizaciju oružja, pirotehničkog sredstva ili drugog predmeta kojim može da ugrozi ili povredi drugo lice;

Povrede zabrane definisane su čl. 110-112. ZOSOV. Iako navedne odredbe o udaljenju učenika ne preciziraju o kojim se povredama zabrane radi, sam čl. 85. kojim se uređuje vaspitno-disciplinski postupak obuhvata samo povrede zabrane iz čl. 110-112., a povredu zabrane iz čl. 113. *Zabrana stranačkog organizovanja i delovanja*, po mišljenju autora ovog teksta neopravdano izostavlja. Ovo posebno kada se uzmu u obzir učenici završnih razreda srednjih škola koji mogu biti politički angažovani i stranački delovati, a koji su stekli izbornu pravo.

Pored ova dva uslova za udaljenje učenika, postoje još dva, o kojima će reći biti u nastavku teksta.

Koliko udaljenje može da traje?

Udaljenje može da traje **najkraće pet radnih dana**, a **najduže do okončanja vaspitno-disciplinskog postupka**.

Kako se udaljenje određuje samo u slučaju učinjene teže povrede obaveza učenika iz člana 83. stav 8. tač. 4) i 5) ovog zakona i povrede zabrane, za koje je propisan izuzetak u pogledu trajanja postupka i to "vaspitno-disciplinski postupak okončava se donošenjem rešenja u roku od 20 dana od dana pokretanja", udaljenje najduže može trajati 20 dana.

Udaljenje tj. suspenzija učenika može da traje najkraće pet radnih dana, a najduže 20 dana

Opravdano se moglo postaviti pitanje da li se odrednica "najduže do okončanja postupka" može odnositi samo na prvostepeni postupak ili i eventualno postupak po žalbi, imajući u vidu da je čl. 85. ZOSOV navedeno da direktor postupak vodi i okončava rešenjem, čini se da je intencija zakonodavca u pogledu maksimalnog trajanja udaljenja ipak bila usmerena na prvostepeni postupak koji traje maksimalno 20 dana.

Rešenje o udaljenju učenika

Imajući u vidu stav 13 čl. 85. ZOSOV **direktor donosi rešenje o udaljenju učenika**, ali **tek nakon procene tima** za zaštitu od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u skladu sa protokolom postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje i pravilnikom o društveno-korisnom, odnosno humanitarnom radu.

Direktor donosi rešenje o udaljenju učenika, ali tek nakon procene tima

Dakle, navedena procena je još jedan, treći uslov za udaljenje učenika.

Imajući u vidu da je intencija zakonodavca bila da **do udaljenja dolazi samo u situacijama kada je to nužno zbog normalnog odvijanja obrazovno-vaspitnog rada, a izdvajanjem „problematičnog“ učenika iz neposredne nastave, može se izvući zaključak da bez ovakve procene, odnosno pozitivne potvrde tima, direktor nema diskreciono pravo da udalji učenika po sopstvenom nahođenju odnosno po sopstvenoj proceni, a samo ispunjenjem dva kumulativno propisana uslova (da se definisana povreda desila i da je pokrenut postupak).**

Takođe, stavom 16. je kao **dodatni, četvrti uslov, propisano da pre donošenja rešenja o udaljenju moraju se utvrditi sve činjenice koje su od značaja za odlučivanje.** Dakle, ne može se proizvoljno i paušalno donositi odluka o udaljenju već je neophodno utvrditi sve relevantne činjenice koje ukazuju da je opravdano tako odlučiti.

Pre donošenja rešenja o udaljenju moraju se utvrditi sve činjenice koje su od značaja za odlučivanje

Iz pomenutih odredaba ZOSOV proizlazi i **pismena forma rešenja o udaljenju učenika.**

Kada je u pitanju sadržaj rešenja o udaljenju, **prilikom izrade rešenja o udaljenju učenika treba se rukovoditi propisanim pravilima za izradu rešenja odnosno sadržaj rešenja u smislu čl. 141. Zakona o opštem upravnom postupku** (“Sl. glasnik RS”, br. 18/2016, 95/2018-aut.tumačenje i 2/2023-OUS).

Model *Rešenje o udaljenju učenika*, možete preuzeti u pravnoj bazi „Propis Soft- Prosvetni Pravni Savetnik“, a nalazi

se i u ovom 15. broju časopisa „Prosveta u praksi“ u okviru rubrike MODEL.

Škola je dužna da o udaljenju učenika obavesti nadležni centar za socijalni rad radi zajedničkog delovanja u realizaciji pojačanog vaspitnog rada. Navedeno upućuje na zaključak da se **primerak rešenja treba dostaviti i nadležnom centru za socijalni rad**, čiji način i obim učešća u zajedničkom delovanju nije jasan.

Na ovom mestu osvrnućemo se i na nedostatak zakonskog rešenja u pogledu udaljenja učenika. Naime, kako kod rešenja o udaljenju učenika **nije propisano zasebno uputstvo o pravnom sredstvu**, odnosno pravna zaštita učenika, a **odredbe člana 86. o pravnoj zaštiti učenika** odn. o pravu na žalbu organu upravljanja u roku od 8 dana **se odnose na izrečenu vaspitno-disciplinsku meru**, te kako se udaljenje učenika ne može upodobiti vaspitno-disciplinskoj meri, sledi logičan zaključak da se **jedino može primeniti opšti rok za žalbu od 15 dana od dana dostavljanja**, definisan *Zakonom o opštem upravnom postupku*.

Prava i obaveze za vreme udaljenja

Tokom udaljenja učenik, roditelj, odnosno drugi zakonski zastupnik je dužan da se informiše o toku nastavnog procesa i da sadržaje programa nastave i učenja prati uz upotrebu nastavnog materijala koji je škola u obavezi da dostavi učeniku radi obezbeđivanja kontinuiteta u obrazovanju.

U stručnim krugovima se već izveo **zaključak da je u periodu udaljenja učenik na nekom vidu online nastave.** U smislu ZOSOV nastava može da se ostvaruje i kao nastava kod kuće i nastava na daljinu u

skladu sa posebnim zakonom. **Pojam online nastave nije upodobljen propisima.**

Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. glasnik RS", broj 55/2013, 101/2017, 27/2018-dr.zakon, 10/2019, 129/2021, 129/2021-dr.zakon i 92/2023) razlikuje *Nastavu za učenike na kućnom i bolničkom lečenju* (čl. 37.), *Nastavu kod kuće* (čl. 38.) i *Nastavu na daljinu* (čl. 38a).

U vezi sa *Nastavom za učenike ne kućnom i bolničkom lečenju* donet je *Pravilnik o načinu organizovanja nastave za učenike na dužem kućnom i bolničkom lečenju* („Sl. glasnik RS“, br. 66/2018), u vezi sa *Nastavom kod kuće* donet je *Pravilnik o bližim uslovima za ostvarivanje i način osiguranja kvaliteta i vrednovanja nastave kod kuće za učenike osnovne škole* („Sl. glasnik RS“, br. 109/2020), a u vezi sa *Nastavom na daljinu* *Pravilnik o bližim uslovima za ostvarivanje i način osiguranja kvaliteta i vrednovanje nastave na daljinu u osnovnoj škole* („Sl. glasnik RS“, br. 109/2020).

Slično reguliše i *Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju* ("Sl. glasnik RS", broj 55/2013, 101/2017, 27/2018-dr.zakon, 6/2020, 52/2021, 129/2021, 129/2021-dr. zakon i 92/2023) u čl. 27. *Nastava za učenike na kućnom i bolničkom lečenju, nastava kod kuće i nastava na daljinu.*

Ono što je važno naglasiti da **za sve ove vidove nastave** za njihovo odobrenje i realizaciju **neophodno je da su ispunjeni propisani uslovi.**

Učenik koji je udaljen sa nastave u smislu čl. 85. stav 11-16 ZOSOV ne ispunjava

navedene uslove niti ZOSOV daje upućujuću odredbu na navedene posebne vidove nastave definisane ovim posebnim zakonima i podzakonskim aktima.

Stiče se utisak da će biti **neophodno doneti neku vrstu podzakonskog akta za bliže određenje načina realizacije praćenja nastave od strane udaljenog učenika.**

Neophodno je doneti podzakonski akt za bliže određenje načina realizacije praćenja nastave od strane udaljenog učenika

Ono što je važno istaći, tom **obavezom obuhvaćeni su i roditelji**, a što je u skladu i sa čl. 84. stav 1 tač 6. ZOSOV-a da je roditelj odgovoran da na poziv škole uzme aktivno učešće u svim oblicima vaspitnog rada sa učenikom (u realizaciji operativnog plana zaštite i plana pojačanog vaspitnog rada) i to pod pretnjom pokretanja prekršajnog postupka, odnosno krivične prijave.

Umesto zaključka

Da rezimiramo, kako se ne može posmatrati kao mera ili vaspitno-disciplinska mera iz čl. 86. ZOSOV, **udaljenje učenika je jedan složen "mehanizam" svojevrsne zaštite drugih učenika i samog obrazovno vaspitnog procesa**, za čije određene je neophodno ispunjenje četiri uslova bliže određenih u tekstu.

Legitimnost novog mehanizma koji će školi stajati na raspolaganju u slučaju određenih težih povreda obaveza učenika ili povreda zabrane se svakako ne dovodi u pitanje. Ali se opravdano mora osvrnuti na sve nejasnoće i nedorečenosti koje ovaj mehanizam zaštite sa sobom nosi a koje nije dao zakonodavac uvodeći ga u pravni sistem.

Ostaje da sačekamo implementaciju u praksi, koja će po mišljenju autora, nužno sa sobom podrazumevati i neko mišljenje Ministarstva prosvete ili instrukciju sa detaljnijim postupanjem od postupka određivanja udaljenja, preko načina realizacije nastave u toku njegovog trajanja, pa sve do

reintegracije učenika u obrazovno-vaspitni rad i što je još važnije u učionicu, razred, među učenike od kojih su neki možda bili i oštećena strana u postupku. Na posletku, **rezultate i opravdanost ovog novog mehanizma pokazaće vreme.**

